

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

«**QIYOSIY QIYOLAYMAN**»
Termiz davlat universiteti rektori
R. Maraximov

LANDSHAFTLARSHUNOXBONASI

fanlar
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika

Ta'lim sohasi:

530000 – Fizika va tabiiy fanlar

Ta'lim yo'nalishi:

60530400 – Geografiya

Termiz – 2023

Fan/modul kodi LPM	O'quv yili 2023-2024	Semestr 3	ECTS-kreditlar 4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 3 – Semestr – 4 soat	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
	Landshaft planirovkasi	60	60
			Jami yuklama (soat)
			120

I. FANNING MAZMUNI

Fanni o'qitishdan maqsad – magistrantlarda landshaftlardan oqilona foydalanish va muhofaza qilish, tabiat va inson munosabatlarini har tomonlama o'rganish va tahlil etish haqidagi bilim, ko'nikma va malakasini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi - magistrantlarga hududni to'g'ri tashkil etish orqali ekologik-iqtisodiy-ijtimoiy barqaror rivojlanishga erishishda geotizimlarning ekologik, resurs va barqarorlik potensialini hisobga olish bo'yicha xulosalar chiqara olish ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Kursning maqsadi va vazifalari. Fanning tadqiqot ob'ekti va predmeti.

Kirish. Landshaft planirovkasi kursi maqsadi va vazifalari. Fanning tadqiqot ob'ekti va predmeti. Geografiya fanlari tizimida tutgan o'rni. Uning ilmiy va amaliy ahamiyati.

2-mavzu. Landshaft planirovkasining rivojlanishi va yo'nalishlari.

Landshaft planirovkasining shakllanishi va rivojlanish tarixi. Xorijda va O'zbekistonda landschaft planirovkasining rivojlanishi.

3-mavzu. Landshaft planirovkasining printsipalari va metodik yondashuvlari.

Landshaft planirovkasining asosiy printsipalari. Landshaft-ekologik sinch landschaft planirovkasining asosi sifatida. Landshaft planirovkasida kartografik asosni tahlil qilish.

4-mavzu. Ma'daniy landshaftlar.

Madaniy landschaft va uning turlari. Madaniy landshaftlar ekologik (landshaft ekologik) asosi.

5-mavzu. Landshaft planirovkasi hududni ekologik to'g'ri tashkil etish yo'li sifatida.

Hududni tashkil etishdagi mavjud yondashuvlar mazmuni. Hududni tashkil etishning ekologik jihatlari. Landshaft planirovkasini amaliyotga qo'llashning huquqiy mexanizmlari va imkoniyatlari. Landshaft planirovkasining darajalari, vazifalari. Umumiy tavsif. Ekologik sinch (skeleton) tushunchasi, strukturali, funktsiyasi. Ekologik sinch ni loyihalashning geografik printsipalari.

6-mavzu. Hududni turizm va rekreatsiyani rivojlantirish maqsadida muhofazalash va loyihalashda landschaft planirovkasi.

Turistik-rekreatsion tizimlarni rivojlantirish uchun landschaft planirovkasi jarayonining mazmuni. Erdan foydalanish turlarining turizm va rekreatsiya maqsadlariga mosligini aniqlash. Ekologik sinch va alohida muhofaza etiladigan hududlar tizimi hududning turistik-rekreatsion potensialini saqlash asosi. Landshaft planirovkasi jarayonida tabiiy va madaniy yodgorliklarning sintezi muammosi.

7-mavzu. Landshaft planirovkasi va er tuzish ishlari.

Er tuzish ishlari mazmuni. Er tuzish ishlari va qishloq xo'jaligida foydalaniladigan landschaftlar strukturasi o'zgarishi. Er tuzish maqsadlarida landschaft planirovkasini bajarishda relef plastikasi va landschaft geotopologiyasining ahamiyati. Er tuzishning konstruktiv elementlari: ixota o'rmonlari, yonbag'irlarni terraslash va h.k.

8-mavzu. Landshaftning estetik manzarasi va landshaft planirovkasi.

Landshaft planirovkasini estetik jihatlar. Vizual elementlar va landshaftning xususiyatlari. Qir-tepali landshaftlarni manzarali-estetik tashkil etishning amaliy usullari. Tekstlik landshaftlarini manzarali-estetik tashkil etishning amaliy usullari. Madaniy landshaft va milliy manzara: bir reallikning ikki tomoni.

9-mavzu. Landshaft planirovkasining amaliy jihatlar: Muhandis-ekologik izlanishlar

Muhandis-ekologik izlanishlarning tavsifi va mazmunining landshaft planirovkasi kontseptsiyasi nuqtai nazaridan o'zgarishi. Shaharsozlik ishlarida landshaft planirovkasi va geomorfologik tahlil.

10-mavzu. Landshaft planirovkasining amaliy jihatlar: suvni muhofazalash zonalarini loyihalashda landshaft planirovkasi

Daryo va suv omborlarining akvatoriyalari va suvni muhofazalash zonalarini loyihalashda landshaft planirovkasi.

11-mavzu. Tabiatdan oqilona foydalanish va muhofaza qilish bo'yicha qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar.

Tabiatdan foydalanish turlari va yuzaga keladigan muammolar. Tabiatdan oqilona foydalanish va muhofaza qilish bo'yicha qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar.

12-mavzu. Alohida muhofaza etiladigan hududlarning tuzilishi

Alohida muhofaza etiladigan hududlarning tuzilishi, turlari. Qo'riqxonalar, tabiat bog'i, buyurtmaxona, tabiat yodgorligi. Alohida muhofaza etiladigan hududlarni tashkil etish.

13-mavzu. Iqlim o'zgarishi sharoitida landshaft planirovkasi

Iqlim va iqlimiy resurslar. Iqlim o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillar. Iqlimning global miqyosda o'zgarishi, uning oqibatlari. Atmosfera havosini muhofaza qilish masalalari.

14-mavzu. Tabiiy geografik jarayonlar va ularni oldini olishda landshaft planirovkasi

Tabiiy geografik jarayonlar haqida umumiy tushunchalar. Surilma jarayonlari. Qulash jarayonlari. Sel jarayonlari. Cho'kish jarayonlari. Sho'r bosish, qatqaloqlash, botqoqlash jarayonlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkaziladi. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tiladi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llaniladi.

Amaliy mashg'ulot uchun tavsiya etilayotgan mavzulari

1. Kursning ilmiy va amaliy ahamiyatini tadqiq etish
2. Landshaft planirovkasiga oid adabiyotlar tahlili
3. Landshaft planirovkasining rivojlanish tarixini tahlil etish
4. O'z o'lkasi madaniy landshaftlarini tahlil etish
5. O'z o'lkasi landshaft kartasini yaratish
6. O'z o'lkasi tabiiy landshaftlarini estetik jihatdan baholash
7. O'z o'lkasi tabiiy landshaftlarini ekologik jihatdan baholash
8. Qishloq xo'jaligida foydalanish maqsadida o'z o'lkasi landshaftlarini rejalashtirish
9. Texnolog (aholi punktlari va muhandislik) inshootlarini joylashtirishda landshaftlarni rejalashtirish
10. Turizm va rekreatsiya sohasida landshaftlarni rejalashtirish
11. Tabiatga ekskursiya. (Tabiiy geografik jarayonlarni kuzatish)

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash va amaliy masalalarni echish ko'nikmasini hosil qilish uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda Internet saytlaridan foydalanib referatlar va ilmiy dokladlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar.

Mustaqil ta'lim mavzulari

1. Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rish
2. Landshaft planirovkasining geografiya fanlari tizimida tutgan o'rni
3. Landshaft planirovkasining rivojlanishi.
4. Landshaft planirovkasining printsiplari va metodik yondashuvlari.
5. Hududni turizm va rekreatsiyani rivojlantirish maqsadida muhofazalash va loyihalashda landschaft planirovkasi.
6. Madaniy landschaft tashkil etish landschaft planirovkasining ob'ekti sifatida.
7. Landshaft planirovkasi tizimida ekologik sinch.
8. Landshaft planirovkasi va er tuzish ishlari.
9. Landshaftning estetik manzarasi va landschaft planirovkasi.
10. Antropogen landschaft tushunchasining mazmun mohiyati.
11. Antropogen landschaftning tabiiy landschaftlardan ajralib turadigan xususiyatlari.
12. Antropogen landschaft tushunchasiga olimlarning izohi tahlili.
13. Insonni tabiatga ta'siri
14. Insonning tabiatga bevosita va bilvosita ta'sir turlari.

15. Inson-tabiat aloqadorligi masalalarini o'z hududingiz bo'yicha tahlil eting.
16. Inson-tabiat aloqadorligi masalalarini materiklar(yoki davlatlar) bo'yicha tahlil eting.
17. Inson-tabiat aloqadorligi natijasida vujudga kelgan muammolar.
18. O'z hududingiz yoki okrugingizda inson-tabiat aloqadorligi natijasida vujudga kelgan muammolarni tahlil eting.
19. Cho'llanish jarayonini materiklar bo'yicha tahlil eting.
20. Tuproqlarning sharoitlarini materiklar bo'yicha tahlil eting.
21. Tabiiy landschaftlarning iqtisodiy faoliyatga qarab o'zgarishi darajasini biror hudud bo'yicha o'rganing.
22. Landshaft planirovkasi yo'nalishlari.
23. Landshaft planirovkasining rivojlanishi.
24. Buyuk Britaniyada Landshaft planirovkasi.
25. Frantsiya Landshaft planirovkasi.
26. Germaniya Landshaft planirovkasi.
27. Rossiyada Landshaft planirovkasi.
28. Tabiiy geografik jarayonlar monitoringi
29. Bir funktsiyali rejalashtirish
30. Ko'p funktsiyali rejalashtirish

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- landschaft planirovkasining rivojlanishi va yo'nalishlari, landschaft planirovkasi natijasi - madaniy landschaft ekanligi *haqida tasavvurga ega bo'lishi*;
- Alohida muhofaza qilinadigan hududlarning tuzilishi va muammolarini, er tuzish ishlari konstrukktiv elementlarni, turli relief shakllaridagi

landshaftlarni manzarali-estetik tashkil etishning amaliy usullarini *bilishi va ulardan foydalana olishi*;

- landshaft planirovkasiga doir dala-tadqiqot ishlarni olib borish, ular asosida baholash va prognozlashni amalga oshirish, landshaft planirovkasi tadqiqotlari ilmiy natijalaridan tabiatdan oqilona foydalanish va hududni to'g'ri tashkil etish tadbirlarini ishlab chiqishda. foydalana olish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.*

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;

jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Zokirov Sh.S., Toshov X.R. Landshaftshunoslik. –T.:Turon zamin ziyo, 2016.
2. Колбовский Е.Ю. Ландшафтное планирование: учеб. пособие для студ. вузов. учеб. заведений / Е.Ю. Колбовский. – М.: Академия, 2008.
3. Хорошев А.В., Авессаломова И.А., Дяканов К.Н., Иванов А.Н., Калуцков В.Н., Матасов В.М., Низовцев В.А., Сусуев В.В., Харитонова Т.И., Чинова В.П., Ерман Н.М., Лухинская Е.С. Теория и методология ландшафтного планирования. – М.: Наука, 2019.-444 с.

Qo'shimcha adabiyotlar

4. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollarga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. G'G' Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b.
6. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b
7. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni. www.lex.uz.
9. Zokirov Sh. S., Toshov X.R. Landshaftshunoslik. –T.: Dizayn-press, 2013.

10. Казаков Л.К. Ландшафтоведение с основами ландшафтного планирования. М.: Академия. 2007.
11. Zokirov Sh.S. Antropogen va amaliy landshaftshunoslik. –Т.: Universitet. 1998.
12. Авессаломова И.А. Экологическая оценка ландшафтов. М., 1992. – 89с.
13. Аткина, Л.И., Жукова М.В. Эстетика ландшафта [Электронный ресурс]: учебное пособие / – Екатеринбург: Урал. гос. лесотехн. ун-т, 2017.
14. Звонкова Т.В. Географическое прогнозирование. М.: “Вьюшая школа”. 1987.

Axborot manbalari

15. www.undp.uz
16. www.Ziyo.net.
17. www.uzgeo.uz